

Hänvisning
VN/28598/2023

Inrikesministeriet

kirjaamo.sm@gov.fi

Kontaktperson
Dan Sundqvist, specialsakkunnig i integration

Ärende

Utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av medborgarskapslagen och till lagar som har samband med den

Beslut

Landskapsregeringen har 19.12.2025 mottagit inrikesministeriets begäran om utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av medborgarskapslagen och till lagar som har samband med den. Utlåtandet ska vara inlämnat senast 6.2.2026. Lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2027. Landskapsregeringen beslöt lämna följande utlåtande:

Lagstiftningsbehörighet

Lagtinget har enligt 18 § 1, 4, 14 och 23 punkterna i självstyrelselagen för Åland (ÅFS 1991:71) lagstiftningsbehörighet bland annat i fråga om landskapsregeringen och under landskapsregeringen lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, utbildning samt främjande av sysselsättningen.

Riket har enligt 27 § 26 punkten självstyrelselagen för Åland lagstiftningsbehörighet bland annat gällande medborgarskap och utlänningslagstiftning. Bestämmelser inom de rättsområden som ligger under rikets lagstiftningsbehörighet blir direkt tillämpliga på Åland.

Landskapsregeringens synpunkter

Propositionen i sin helhet är inte översatt till svenska utan enbart utvalda delar. Det svenskspråkiga materialet uppgår till 10 sidor jämfört med det finskspråkiga materialet som omfattar 118 sidor. Ålands landskapsregering baserar sitt ställningstagande uteslutande på det svenskspråkiga materialet.

Enligt 38 § i självstyrelselagen för Åland ska skrivelser och andra handlingar som utväxlas mellan landskapsmyndigheter och statens myndigheter i landskapet avfattas på svenska.

År 2024 hade Åland 30 654 invånare och drygt 18 700 var födda på Åland, medan omkring 11 900 personer (39 procent) hade sin födelseort utanför Åland. Av befolkningen var närmare 3 800 personer (12 procent) utländska medborgare och över 4 500 invånare (15 procent) hade ett annat modersmål än svenska. År 2024 fanns 76 olika modersmål på Åland. Inflyttningen är av stor betydelse för den åländska arbetsmarknaden. I den arbetsföra åldern är 46 procent födda utanför Åland. Det innebär att personer som flyttat till Åland utgör en viktig del av den åländska arbetskraften och därmed för Ålands fortsatta ekonomiska och demografiska utveckling.

Hembygdsrätt beviljas enligt 6 § och 7 § i självstyrelselagen för Åland. För att beviljas hembygdsrätt krävs finskt medborgarskap. När en invandrare uppfyller kraven på medborgarskap, bosättningsstid och kunskaper i svenska öppnas möjligheten att ansöka om hembygdsrätt. Medborgarskapet utgör därmed en central förutsättning för den som vill bli fullt delaktig i det åländska samhället då hembyggsrätt med medföljande jordförvärrsätt krävs för att få rösta i lagtingsval och till exempel äga strandfastigheter.

Landskapsregeringen konstaterar att landskapets utlåtande i fråga om lagar som har särskild betydelse för landskapet ska inhämtas innan lagen stiftas enligt 28 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland. Detta uppmärksammas även i Justitiekanslerns beslut (OKV/2085/70/2022) gällande skyldigheten att bedöma ärendets betydelse för landskapet Åland.

Landskapsregeringen konstaterar att invandrare på Åland som innehar uppehållstillstånd, uppehållsrätt eller uppehållskort omfattas av landskapslagen om främjande av integration (ÅFS 2012:74). Integrationsutbildningens omfattning, innehåll och läroplan regleras i landskapslagens andra kapitel. Utbildningarna i landskapet kan därför avvika i innehåll och utformning från rikets utbildningar för in invandrare. Landskapslagen om främjande av integration saknar bestämmelser om flerspråkig samhällsorientering.

Medborgarskap hör till rikets behörighet och därmed hör även medborgarskapsprovet samt den undervisning och utbildning som är kopplad till provet av rikets lagstiftnings- och förvaltningsansvar. Detta innebär att riket också fullt ut bär finansieringsansvaret även till de delar utbildningsinsatser eller prov anordnas på Åland.

Enligt likabehandlingskravet i 6 § Finlands grundlag (FFS 731/1999) är riket skyldig att garantera att invandrare bosatta på Åland inte missgynnas av sitt boende på Åland, särskilt med tanke på att de främst integrerats i den åländska samhällsstrukturen snarare än rikets strukturer. Det är även avgörande att invandrare på Åland ges verkliga och likvärdiga

förutsättningar att tillgodogöra sig de utbildningar som riket ordnar inför medborgarskapsprovet och att provet utformas så pass neutralt att det kan avläggas även av dem som endast är bekanta med det åländska samhället.

Vidare är konstaterar landskapsregeringen att det är nödvändigt att medborgarskapsprovet kan avläggas på Åland samt att deltagande i de relevanta utbildningsinsatserna kan ske på plats på Åland. Om utbildningarna och provet inte kan erbjudas på plats på Åland finns en risk att invandrare avstår från att delta i utbildningarna eller att skriva provet, vilket i förlängningen minskar antalet personer som kan få hembygdsrätt och fullt ut bli integrerade i det åländska samhället.

Landskapsregeringen framhåller i sammanhanget att, enligt 36 § i självstyrelselagen för Åland, är ämbetsspråket i stats-, landskaps- och kommunalförvaltningen på Åland svenska och att de utbildningsinsatser som ordnas för personer bosatta på Åland ska vara svenska.

I förslaget till ändring av 17 b § medborgarskapslagen vill landskapsregeringen förtydliga att enligt republikens presidents förordning (ÅFS 2021:147) om ordnandet av studentexamen på Åland ombesörjs ordnandet av studentexamen på Åland av den Studentexamensnämnd som avses i 2 § i lagen om studentexamen (FFS 502/2019) på samma sätt som i riket och studentexamen avlagd på Åland medför samma behörighet som studentexamen i riket.

Landskapsregeringen betonar att ovanstående även bör beaktas vid utarbetandet av Statsrådets förordning om medborgarskapsprov. Det är av stor betydelse att sakkunnigkommissionen upprätthåller en tydlig och regelbunden dialog med landskapsregeringen i samband med utformningen och den fortsatta utvecklingen av medborgarskapsprovet.

Landskapsregeringen framhåller att läromedlet i samhällsorientering som medborgarskapsprovet ska basera sig på ska vara på svenska och anhängiggöras samtidigt som andra språkversioner.

Landskapsregeringen bistår gärna i frågor som rör Åland, Ålands lagstiftningsbehörighet eller så kan en representant från landskapsregeringen ingå i sakkunnigkommissionen.

Avslutningsvis vill landskapsregeringen, utgående från det faktum, hur beroende Åland är av inflyttning både för arbetskraften och generellt för tillväxt samt då finskt medborgarskap är en förutsättning för att få hembygdsrätt framföra att allt som förlänger eller försvårar att få finskt medborgarskap inte gynnar åländska intressen.

Minister

Arsim Zekaj

Specialsakkunnig i integration

Dan Sundqvist

För kännedom: Ålands lagtings självstyrelsepolitiska nämnd, sjpn@lagtinget.ax
Ålands riksdagsledamot Mats Löfström, Mats.Lofstrom@eduskunta.fi
Landshövding Marine Holm-Johansson, marine.holm-johansson@ambetsverket.fi
Utbildnings- och kulturministeriet, registratorskontoret.ukm@gov.fi
Justitieministeriet, registratorskontoret.jm@gov.fi